

АЛЕКСАНДРОВ Ю.В.

кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Вступ. Емоції – це суб’єктивні реакції людини на впливи зовнішніх і внутрішніх подразників, що відображають у формі переживань їх особисту значущість для суб’єкта і проявляються у вигляді задоволення або незадоволення. Емоційний стан — це узагальнене поняття, що об’єднує емоції, емоційні переживання внаслідок реагування особистості на зовнішні та внутрішні подразники. Його обсяг охоплює особистість і різні види емоцій у відповідь на зазначені подразники. Зміст цього поняття — це вплив емоцій, емоційних переживань на поведінку і діяльність особи у відповідь на подразники. За останні роки в психології приділялося багато уваги вивченню деяких яскраво виражених психічних станів: стресу, неспокою або тривоги, ригідності і, нарешті, фрустрації. Вивченням емоційної сфери в юнацькому віці займалися: Д.І. Фельдштейн, Л.І. Божович, В.С. Мухіна, Л.С. Виготський, Т.В. Драгунова, З.Фрейд, К.С. Лебединська, В.В. Суворова, Г.О. Кисловська. Вивченням гендерних відмінностей у вираженні емоційних станів особистості займалися такі вчені, як: Е. Маккобі, К. Джеклін, К. Хорні, Л.В.Куликов, Л.П. Баданіна, А.М. Прихожан, В.Д. Кузакова, М.С. Пономарьова, К.Н. Суханова, П.А. Ковальова. В науковій літературі дається різне тлумачення понять емоцій, емоційних станів та поняття гендеру. Можливо виділити чотири основні аспекти аналізу емоцій. 1. Фізіологічні механізми емоцій. 2. Вираження емоцій (емоціональна експресія). 3. Емоція як результат оцінки ситуації (наприклад, ступені досягнення цілі, величини та характеру розходження між бажаним та досягнутим). [1, с. 472.]

Емоції - неодмінні компоненти життєдіяльності, могутній засіб активізації сенсорно-перцептивної діяльності особистості [2. С. 716].

Гендер – в психології: соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої надається визначення поняттям «чоловік» та «жінка». Так як пол є біологічною категорією, психологи часто посилаються на біологічно обумовлені гендерні відмінності як на полові відмінності [3, с. 106].

Організація дослідження.

Мета дослідження. Визначити теоретичні аспекти дослідження гендерних особливостей емоційних станів в юнацькому віці.

Результати досліджень, обговорення та висновки. Емоційні реакції людей на однакову ситуацію різні (суб'єктивні): різні люди по-різному переживають і виражають свої емоції. Це детерміновано, як мінімум, двома причинами: з одного боку, генетичною обумовленістю, а з іншої - придбаним життєвим досвідом. У юнацькому віці новий розвиток набуває механізм ідентифікація-відокремлення. Загострюється здатність до емпатії, до співпереживання іншим людям і різним творам мистецтва: літературним, музичним, образотворчим. Відбувається ідентифікація не тільки з людьми, але і з природою, мистецтвом. Одночасно з вираженою потребою до ідентифікації з іншими загострюється потреба у відокремленні, без якого неможливе адекватне вирішення питання ідентичності. На цьому тлі інтенсивно йде розвиток рефлексивних процесів. Побудова і переоцінка цінностей, яка починається в підлітковому віці, інтенсивно продовжується в юності. Основна мета цього процесу переоцінки - поглянути на світ іншими очима і побудувати систему цінностей, відмінну від батьківської. Переоцінка є центральним моментом морального зростання. На основі зазначених процесів в юності відбувається остаточне оформлення такого психологічного новоутворення, як світогляд. Основною змістовною характеристикою емоцій і почуттів у юнацькому віці є майбутнє. Домінують емоції, пов'язані з очікуванням майбутнього. Для

емоційної сфери юнаків характерні різноманіття пережитих почуттів, особливо моральних і суспільно-політичних, більша стійкість емоцій і почуттів, здатність до співпереживання, розвиток естетичних почуттів, здатність зауважувати прекрасне в навколишній дійсності. Розвивається естетична сприйнятливність, більша стійкість і глибина дружби. Здебільшого почуття любові зумовлює в юнаків і дівчат прагнення перебороти свої недоліки, виробити позитивні якості особистості, розвиватися фізично, щоб привернути увагу об'єкта свого почуття. В юності нерідко зустрічається загострення переживання самотності, яке може призвести до психічних розладів. Переживання самотності в ранньому юнацькому віці в нормі не є стабільним. Винятково важлива риса особистості, яка започатковується у ранній юності – самоповага, яка являє собою узагальнену самооцінку, міру прийняття чи неприйняття себе як особистості. Емоційність юнацтва — це стійка властивість індивідуальності. Особи раннього юнацького віку являють вищий рівень тривожності, але особливо різко зростає в них тривожність у спілкуванні з батьками і тими дорослими, від яких вони якоюсь мірою залежать. Емоційні проблеми раннього юнацького віку мають різні джерела. У багатьох дослідженнях виявлені виразні відмінності в емоційній сфері осіб чоловічої та жіночої статі. Правда, до цих пір не ясно, чи є хоча б деякі з них вродженими або всі ці особливості набуваються в процесі специфічного виховання хлопчиків і дівчаток. Статеві відмінності у вираженні емоційних станів особистості вивчалися та пояснювалися різними вченими: Е. Маккобі і К. Джеклін, К. Хорні, В.А. Чикер, Л.В. Куликов, Р. Сальвагіо та іншими. Відмічається, в перші роки життя немає відмінностей у частоті і тривалості негативних емоційних реакцій у хлопчиків і дівчаток, але з віком їх частота і інтенсивність у хлопчиків зростають, а у дівчаток – убують, існують виразні відмінності в емоційній сфері осіб чоловічої та жіночої статі, які багато психологів пов'язують саме з особливостями виховання тих і інших. Існують відмінності по рівню тривожності, які у хлопчиків нижче, ніж у дівчаток.

Хлопчики і дівчатка також розрізняються за домінуючими причинами тривожності. Факт більшої тривожності і нейротизму осіб жіночої статі в порівнянні з особами чоловічої статі виявлений у багатьох дослідженнях. Виявлені значущі статеві відмінності в самооцінці печалі, тривоги і провини. Порівняння схильності до переживання базових емоцій у школярів і школярок різного віку показало, що у дівчаток і дівчат у всіх вікових групах схильність до страху виражена значно більше, ніж у хлопчиків і юнаків. Виявлена цікава вікова динаміка щодо схильності до переживання гніву і печалі. Чим молодші школярі, тим схильність до переживання цих емоцій більше виражена у осіб чоловічої статі, і чим старші школярі, тим більше виражені ці схильності в осіб жіночої статі. Схильність до радості не виявила чіткої вікової динаміки. Що стосується відмінності в емоційних стосунках з іншими, серед друзів дівчаток відносини більш довірчі, ніж серед хлопчиків. У дівчаток прагнення до близьких дружніх відносин з протилежною статтю зав'язуються раніше, ніж у юнаків. Відзначається велика емоційна чутливість і емоційна нестабільність жінок. Вивчення цього питання В. Г. Пінігіним на школярах та студентах за допомогою оцінок власних життєвих проявів виявило, що особи жіночої статі явно перевершують осіб чоловічої статі у всіх вікових групах з емоційної збудливості. Особи жіночої статі приділяють значно більшу увагу емоційним аспектам міжособистісних відносин і своїх переживань. Вважається, що вони більш емпатичні. У відношенні образливості істотних статевих відмінностей, за даними Ковальова, не виявлено, а оцінки власної мстивості в осіб чоловічої статі були вище, ніж в осіб жіночої статі. У закордонних дослідженнях емоційні особливості жінок пов'язують з їх соціальним становищем у суспільстві і розглядають їх у двох площинах: як провини сімейних працюючих жінок і як страх жінок перед успіхом.

Можна зробити висновки, що в юнацькому віці значно розширюється коло факторів, здатних викликати емоційний відгук; способи вираження емоцій стають більш гнучкими і різноманітними; збільшується тривалість емоційних

реакцій і т.д. В цілому юнацький вік характеризується більшою, порівняно з підлітковим, різноманітністю емоційних реакцій і способів вираження емоційних станів, а також підвищенням самоконтролю і саморегуляції.

Перспективи подальших досліджень. Враховуючи вищевикладене, вважаємо за необхідним продовження вивчення гендерних особливостей емоційних станів в юнацькому віці. Буде доцільним для вивчення даного питання застосування слідуєчих методів досліджень: «Чотирьохмодальносний емоційний опитувач Л. А. Рабіновича», методика для експрес-діагностики самопочуття, активності і настрою «САН» та інші.

Список літератури

1. Психология XXI века : учебник для вузов / Александров И.О., Александров Ю.И, Агарков В.А. и др. ; под ред. В.Н. Дружинина. Москва : ПЕР СЭ, 2003. 863с.
2. В. Шапарь. Словарь практического психолога. Москва : ТОРСИНГ, 2005. 734 с.
3. Альмуханова А.Б., Гладкова Е.С., Есина Е.В., Имашева Е.Г, Клименко О.В. и др. Большая психологическая энциклопедия. Москва: Эксмо, 2007. 544 с.

АРТАМОНОВ Ю.О.

студент 3 курсу

Харківської державної академії фізичної культури

Науковий керівник: **ПАВЛИК О.М.**

к. психол. н., доцент

доцент кафедри педагогіки та психології

Харківської державної академії фізичної культури

ХАРАКТЕРИСТИКА СОРОМ'ЯЗЛИВОСТІ

МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ З РІЗНИХ ВИДІВ СПОРТУ

Вступ. Сором'язливість — стан психіки і обумовлена ним поведінка людини, що характеризується такими поведінковими рисами як нерішучість,